Музей беларускіх народных музычных інструментаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў

Музей беларускіх народных музычных інструментаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў быў створаны ў канцы 1990-х гадоў па ініцыятыве музыканта, даследчыка, педагога, стваральніка і кіраўніка фальклорных ансамбляў «Крупіцкія музыкі» і «Гуды» Уладзіміра Мікалаевіча Грома (1951—2008). З 2008 года музеем кіравала Ларыса Аляксандраўна Густова-Рунцо, з 2012 года яго ўзначальвае Таццяна Мікалаеўна Бабіч. Установа дзейнічае пры навукова-творчай лабараторыі «Беларускія народныя музычныя інструменты Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў». У розныя гады тут працавалі Уладзімір Гром, Ігар Мангушаў, Аляксандр Крамко, Віктар Кульпін, Вячаслаў Калацэй, Алесь Сурба.

Асноўнымі напрамкамі работы навукова-творчай лабараторыі і музея беларускіх народных музычных інструментаў з'яўляюцца: атрыбуцыя корпуса традыцыйнага інструментарыя Беларусі; даследаванне спецыфікі паходжання, распаўсюджання і сучаснага бытавання музычных інструментаў беларусаў на аснове існуючых літаратурных крыніц, апісанняў, запісаў інфармантаў і аналізу рэальнай практыкі функцыянавання народных музыкантаў-інструменталістаў у розных формах традыцыйнага музіцыравання; фіксацыя форм функцыянавання інструментальнай музыкі, рэпертуару, своеасаблівасцей інструментаў, выканальніцкіх тэхнік, прыёмаў ігры, ладамадальных, меладычных і рытмаструктурных прыкмет лакальнай этнічнай традыцыі; засваенне і захаванне традыцый музіцыравання на беларускіх аўтэнтычных інструментах; аднаўленне, рэканструкцыя і рэстаўрацыя музейнай калекцыі; арганізацыя экскурсій у музеі беларускіх народных інструментаў; этнакультурнае выхаванне дзяцей і моладзі сродкамі беларускай традыцыйнай народнай культуры і інш.

Праца Музея беларускіх народных музычных інструментаў складаецца з навукова-даследчай, экспедыцыйнай, адукацыйнай дзейнасці з мэтай фарміравання рэсурснай базы, збору этнаінструментазнаўчай інфармацыі і інш. Асноўная мэта дзейнасці — вывучэнне, адраджэнне, захаванне (архіваванне) і засваенне традыцыйнага беларускага музычнага інструментарыя ў этнічных і прэзентатыўных (сцэнічных) формах, а таксама далейшае развіццё народна-інструментальнай выканальніцкай школы.

У экспазіцыі музея сабрана ўнікальная калекцыя традыцыйных беларускіх музычных інструментаў. Усе экспанаты рэпрэзентаваны па секцыях: струнныя, духавыя, ударныя інструменты, якія характарызуюцца ў адпаведнасці з асаблівасцямі іх канструкцыі і гучання, спосабам вырабу і дэкору, спецыфікай бытавання, рэпертуарам і інш.

Дзеючы фонд музея складаюць музычныя інструменты і прыстасаваныя да музычнай дзейнасці прадметы быту (лыжкі, гаршкі, падковы), традыцыйныя, аўтэнтычныя і мадэрнізаваныя, дыятанічныя і храматычныя, выраблены майстрамі-аматарамі і фабрычныя народныя інструменты (усяго больш за 150 адзінак). Самыя старадаўнія з іх адносяцца да сярэдзіны 19 стагоддзя. Гэта струнны шчыпковы інструмент цытра (нямецкай фабрыкі) і фісгармонія (з прыватнай калекцыі сям'і Громаў). У фондах музея прадстаўлена рэдкая калекцыя струнных інструментаў, сярод якіх скрыпкі, альт, басэтлі народных майстроў Вячаслава Пратасевіча, Усевалада Жукоўскага, колавая ліра Аляксандра Жукоўскага, фабрычныя — нямецкая (плоская) і неапалітанскія (выпуклыя) мандаліны, балалайка, гітара, майстравыя дыятанічныя цымбалы.

Самая вялікая і разнастайная група духавых інструментаў. Яна ўключае інструменты простыя па сваёй канструкцыі, запазычаныя з прыроды, зро-

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

бленыя народнымі майстрамі, а таксама фабрычныя (кларнет, труба, валторна і інш.). Духавыя інструменты адрозніваюцца формай, памерамі, строем, матэрыялам вырабу (дрэва, метал, косць, скура жывёл, гліна). Усе яны маюць спецыфічныя акустычна-гукавыя якасці, выканальніцкія магчымасці, а таксама характэрныя функцыі. Сярод экспанатаў дуды майстроў Уладзіміра Грома, Віктара Кульпіна і Алеся Сурбы, акарыны Дзяніса Грома, дудкі, жалейкі, саломкі Уладзіміра Грома і Віктара Кульпіна, шматлікія свісцёлкі і інш.

Гонарам музея з'яўляецца калекцыя беларускіх дуд. Інструменты выраблены маладым беларускім майстрам Алесем Сурбам. Ім жа праведзена рэстаўрацыя некаторых духавых і струнных інструментаў. Асобна экспануюцца гармонікі («хромкі», «венкі»), акардэоны, баяны, банданеон, губныя гармонікі з прыватнай калекцыі Міхаіла Слізкага (1944 — 2015). Усяго налічваецца больш за 70 інструментаў з Беларусі, Расіі, Украіны, Германіі, Італіі. Самы стары экспанат — петраградскі гармонік «трохрадка», які быў створаны ў 1911 годзе.

Значныя па колькасці ўдарныя і шумавыя інструменты: драўляныя кляшчоткі, трашчоткі, рагулькі, металічныя і гліняныя званочкі, падковы, талеркі, трохвугольнікі, варганы, барабаны. Сярод іх хатнія прылады (рубель, гаршкі, лыжкі), расліны (т. зв. «баршчавік» — зроблены з атрутнай расліны, а таксама зерне збожжа, гук якога імітуе шум дажджа). Калекцыя музея папаўняецца інструментамі іншых нацыянальных культур, такімі як арабскі уд, армянскі дудук, кітайскія цымбалы (янцынь) і інш.

На базе музея пры навукова-творчай лабараторыі беларускіх народных музычных інструментаў праводзяцца лекцыйныя заняткі і экскурсіі для школьнікаў, студэнтаў, гасцей і міжнародных дэлегацый.

Т.М. Бабіч,
кандыдат мастацтвазнаўства,
старшы выкладчык кафедры
беларускай і сусветнай мастацкай
культуры Беларускага дзяржаўнага
ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Экспазіцыя Музея народных музычных інструментаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.
З фонду Музея народных музычных інструментаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

The exposition of the Museum of national musical instruments of Belarusian State University of Culture and Arts.
From funds of the museum of folk musical instruments, Belarusian State University of Culture and Arts.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ